

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

ІВАНОВ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 342.97.083.7

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС
НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор

Соболь Євген Юрійович,

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,

завідувач кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Шатрава Сергій Олександрович,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем забезпечення діяльності
поліції

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Плугатар Тетяна Анатоліївна,

Державний науково-дослідний інститут МВС України,

учений секретар секретаріату Вченої ради

Захист відбудеться 24 грудня 2019 р. о 10⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої
ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: 03035,
м. Київ, пл. Солом'янська, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії
внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1.

Автореферат розісланий 22 листопада 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Передумовою впровадження європейських стандартів життя та виходу України на провідні позиції у світі є стратегічні зміни в діяльності органів публічної влади за відповідними векторами розвитку, безпеки, відповідальності й гордості, визначеними в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». У межах оновленого векторного руху заплановано проведення 62 реформ і програм розвитку держави, серед яких чільне місце належить антикорупційній реформі, основна мета якої спрямована на зменшення рівня корупції в Україні та створення ефективної інституційної системи запобігання і протидії їй, що визначено в ст. 6 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції.

Потреба в проведенні антикорупційної реформи зумовлена стрімким поширенням корупції в Україні, що підтверджують дані міжнародної організації «Transparency International». Так, 2013 року наша держава посіла 144 місце у світі, набравши 25 балів, 2014 року – 142 місце (26 балів), 2015 року – 130 місце (27 балів), 2016 року – 131 місце (29 балів), 2017 року – 130 місце (30 балів), 2018 році – 120 місце з-поміж 180 країн (32 бали)¹.

Згідно з офіційними даними судової статистики, судами притягнуто до адміністративної відповідальності 2013 року – 1,7 тис. осіб, 2014 року – 1,9 тис., 2015 року – 1,8 тис., 2016 року – 1,9 тис., 2017 року – 2,5 тис., 2018 року – 4,1 тис.²

Узагальнений аналіз стану корупції в Україні засвідчує стійку тенденцію до збільшення корупційних виявів, що потребує впровадження ефективних дій у сфері інституційного забезпечення запобігання та протидії їм. Так, на сьогодні можна констатувати перші кроки в цьому напрямі, пов'язані зі створенням спеціальних уповноважених суб'єктів, діяльність яких спрямована на формування та реалізацію антикорупційної політики держави: Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Антикорупційний суд, а також уповноважені підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції.

Часткове виконання міжнародних зобов'язань щодо запровадження антикорупційних стандартів вплинуло на прогресивні зміни в рейтингу «Індекс сприйняття корупції – 2018», відповідно до якого Україна посідає 120 місце (зі 180 держав). Повільні кроки в цьому напрямі пов'язані з невирішеністю питань щодо впровадження комплексу організаційно-правових заходів антикорупційної реформи, спрямованих на створення нової інституційної системи запобігання корупції, серед яких чільне місце посідає ефективна діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції.

Належне функціонування зазначеного вище центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом є передумовою ефективного

¹ Звітність. Transparency International Ukraine : [сайт]. URL: <https://ti-ukraine.org/about/#reporting>.

² Статистичний бюлетень «Адміністративні правопорушення в Україні». URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_ap_bl.htm.

формування та реалізації державної антикорупційної політики, основна мета якої спрямована на визначення комплексу адміністративно-правових засобів запобігання корупції в діяльності органів публічної влади.

Адміністративно-правові засади запобігання корупції слугували предметом вивчення в наукових працях таких учених, як: Д. О. Сіренко «Правові засади запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, здійснюваного суб'єктами приватної детективної діяльності» (2019), Д. В. Гудков «Адміністративно-правові засоби запобігання і протидії корупції» (2018), О. С. Шатрава «Адміністративно-правові засади запобігання корупції в органах Національної поліції України» (2017), Т. В. Хабаренко «Адміністративно-процесуальні засади запобігання корупції в Україні» (2017), В. І. Литвиненко «Концепція адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні» (2015). Проте зазначені наукові дослідження здебільшого спрямовані на виокремлення загальнодержавних заходів запобігання корупції в діяльності публічних інституцій, без детального аналізу функціонування антикорупційних суб'єктів.

Безпосередньо адміністративно-правові засоби запобігання корупції в діяльності антикорупційних суб'єктів розглянуто в межах дисертаційних досліджень таких учених, як: К. О. Розсоха «Прокуратура в системі спеціальних антикорупційних органів України» (2019), Ю. М. Комаров «Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України» (2018), В. Г. Козленко «Адміністративно-правові основи діяльності Національного антикорупційного бюро України» (2016).

До окремих питань адміністративно-правового регулювання діяльності органів публічної влади щодо запобігання корупції зверталися: Н. В. Чопик, яка досліджувала діяльність комітетів Верховної Ради України в цьому напрямі, Д. Г. Заброта та В. А. Завгородній, що аналізували організаційно-правові засади взаємодії органів публічної влади щодо запобігання корупції.

Крім зазначених учених, окремі питання аналізованої проблематики досліджували М.Ю. Бездольний, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, І. А. Дьомін, А. О. Кладченко, О. В. Клок, Ю. В. Коваленко, С. В. Петков, Т. А. Плугатар, С. С. Рогульський, С. В. Рівчаченко, О. П. Рябченко, О. В. Ткаченко, Р. М. Тучак та ін. Проте вказані науковці розкрили лише окремі аспекти протидії корупції органами публічної влади, без детального дослідження запобігання корупції в діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції та визначення адміністративно-правового статусу зазначеного антикорупційного суб'єкта.

Попри ефективність реалізації НАЗК своїх функцій, чимало питань залишаються невирішеними чи потребують відповідного адміністративно-правового регулювання, зокрема в частині: відсутності ефективної скоординованої Антикорупційної стратегії, розробленої НАЗК, та дієвих механізмів, спрямованих на повноцінну реалізацію організаційно-правових засобів останньої; неналежного впровадження новітніх антикорупційних механізмів; зменшення ефективності реалізації контрольно-наглядової та адміністративно-юрисдикційної функції; відсутності єдиного нормативно-

правового акта, який би регламентував діяльність НАЗК; неналежного розмежування повноважень антикорупційних суб'єктів і НАЗК; завуальованості організаційної, фінансової, кадрової, політичної незалежності НАЗК.

Отже, на сьогодні відсутнє комплексне дослідження, присвячене адміністративно-правовому статусу НАЗК, характеристиці його елементної структури, практики впровадження позитивного зарубіжного досвіду та антикорупційних стандартів, що в комплексі спрямоване на вдосконалення адміністративно-правового регулювання запобігання корупції в Україні й ролі НАЗК в цьому процесі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015; Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14 березня 2016 р. № 92/2016; Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р; Плану законодавчого забезпечення реформи в Україні, схваленої постановою Верховної Ради України від 4 червня 2015 р. № 509-VIII; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р.; Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук на 2019-2023 рр., затверджених постановою президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 р. № 30 (п. 3.4.2.5); Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 рр., затверджених рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 26 грудня 2017 р. (протокол № 28/1). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 жовтня 2015 р. (протокол № 20).

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретико-правових засад, характеристики елементів адміністративно-правового статусу визначити напрями вдосконалення адміністративного законодавства щодо запобігання корупції, спрямовані на ефективне функціонування НАЗК стосовно формування та реалізації державної антикорупційної політики.

Відповідно до поставленої мети в роботі заплановано вирішити такі *задачі*:

- визначити місце НАЗК в системі суб'єктів запобігання та протидії корупції, шляхом виокремлення його особливих рис;
- з'ясувати правові основи та напрями діяльності НАЗК;
- сформулювати поняття адміністративно-правового статусу НАЗК та окреслити його структурні елементи;
- визначити мету, завдання та принципи діяльності НАЗК;
- систематизувати функції та повноваження НАЗК;
- окреслити форми й методи діяльності НАЗК;
- охарактеризувати підстави та види юридичної відповідальності посадових осіб НАЗК;
- узагальнити зарубіжний досвід діяльності суб'єктів запобігання корупції та окреслити перспективи його впровадження в діяльність антикорупційних суб'єктів;
- сформулювати напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності НАЗК.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають під час формування та реалізації державної антикорупційної політики.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий статус НАЗК.

Методи дослідження. Обґрунтованість і достовірність наукових результатів дисертаційного дослідження забезпечені використанням системи загальнофілософських, загальнонаукових і спеціальних методів пізнання. Вагоме значення в дослідженні належить застосуванню *загальнофілософських* методів. Використання законів формальної логіки й таких логічних методів, як аналіз і синтез, індукція та дедукція, дало змогу чітко визначити структуру дисертації, окреслити предмет та об'єкт дослідження, розкрити елементну структуру адміністративно-правового статусу НАЗК.

Серед *загальнонаукових методів* пізнання особливе значення для нашого дослідження має *системний метод*, завдяки якому визначено місце НАЗК у системі суб'єктів запобігання та протидії корупції, а також специфіку його діяльності (підрозділ 1.1). *Структурний метод* дав змогу дослідити структурно впорядковану єдність елементів адміністративно-правового статусу НАЗК (підрозділ 1.3). *Функціональний метод* уможливив встановлення напрямів функціонування зазначеного агентства, окресленими в правовому регулюванні (підрозділ 1.2). *Інституціональний метод* застосовано в межах дослідження системи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції та виокремлення певної ієрархічної їх будови (розділи 1, 2).

З-поміж *спеціальних методів юридичної науки* в дослідженні використано *формально-догматичний*, який слугував підґрунтям побудови оновленої моделі функціонування НАЗК, визначення шляхів удосконалення організаційно-правових засад його діяльності (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, розділ 3). *Порівняльно-правовий метод* сприяв узагальненню зарубіжного досвіду діяльності суб'єктів запобігання корупції та визначенню перспектив його впровадження в діяльність антикорупційних суб'єктів (підрозділ 3.1). Метод *правового прогнозування* дав

змогу окреслити ключові напрями вдосконалення діяльності НАЗК щодо запобігання корупції (підрозділ 3.2).

Емпіричну базу дослідження становлять систематизовані дані державної та відомчої статистичної звітності за 2015–2019 рр. щодо запобігання правопорушенням, пов'язаним з корупцією; узагальнені матеріали вивчення судової практики в справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією; офіційні звіти, інформаційні листи, аналітичні довідки, роз'яснення та методичні рекомендації Національного агентства з питань запобігання корупції.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших комплексних монографічних досліджень в адміністративно-правовій науці, присвячених дослідженню адміністративно-правового статусу НАЗК. Унаслідок проведеного аналізу сформовано пропозиції щодо вдосконалення антикорупційного законодавства України та діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, діяльність яких спрямована на реалізацію державної антикорупційної політики держави, зокрема:

уперше:

- сформовано поняття адміністративно-правового статусу НАЗК як обумовлену функціональним призначенням, нормативно визначену сукупність його юридичних прав, обов'язків і гарантій, що реалізуються у межах як адміністративних правовідносин, так і поза ними та відображають реальне становище й місце центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом у системі суб'єктів, діяльність яких спрямована на формування та реалізацію державної антикорупційної політики держави, визначаючи специфіку його діяльності;

- функції НАЗК запропоновано розподілити на: об'єктно-управлінські, комунікаційно-інформаційні та організаційно-забезпечувальні;

- обґрунтовано необхідність прийняття Закону України «Про Національне агентство з питань запобігання корупції», який закріпить правові й організаційні основи функціонування НАЗК, визначить його адміністративно-правовий статус і структуру, окреслить міжвідомчу взаємодію з іншими органами державної влади щодо реалізації антикорупційної політики держави;

удосконалено:

- основні поняття та категорії адміністративно-правового статусу Національного агентства з питань запобігання корупції: «система антикорупційних суб'єктів», «правові основи діяльності НАЗК», «мета діяльності НАЗК», «цілі діяльності НАЗК», «повноваження НАЗК», «функції НАЗК», «права НАЗК», «обов'язки НАЗК», «юридична відповідальність НАЗК»;

- розуміння поняття «повноваження НАЗК» як сукупності прав та обов'язків органу виконавчої влади, закріплених з метою забезпечення здійснення антикорупційних функцій і завдань щодо формування та реалізації антикорупційної політики в Україні, виявлення та запобігання виявам корупції, урегулювання питань конфлікту інтересів, контролю та перевірки декларування

посадових осіб уповноважених владних суб'єктів держави у межах, визначених законом;

– загальну процедуру притягнення посадових осіб НАЗК до юридичної відповідальності, що передбачає три послідовні стадії: 1) стадія виникнення підстав проступку; 2) стадія ідентифікації та фіксації проступку; 3) аплікаційна стадія (застосування встановлених законодавством заходів юридичної відповідальності);

– розроблено нормативно-правові й організаційні засади діяльності НАЗК, спрямовані на його ефективне функціонування щодо розроблення та реалізації державної антикорупційної політики;

дістало подальший розвиток:

– критерії класифікації антикорупційних суб'єктів, якими визнано: а) загальні напрями здійснення повноважень; б) функціональне призначення; в) коло повноважень щодо вироблення антикорупційної політики г) обсяг компетенції у сфері запобігання корупції;

– наукові погляди щодо змісту форм діяльності НАЗК, які запропоновано поділити на: 1) правові (компетенційні) форми – установча, нормотворча, правозастосовна, контрольно-моніторингова, інтерпретаційна; 2) організаційно-забезпечувальні форми – матеріально-технічна, інформаційна (аналітична, комунікаційна), координаційна.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони використовуватись у:

– *правотворчості* – у межах визначення пропозицій з удосконалення антикорупційного законодавства в напрямі ефективності діяльності НАЗК щодо реалізації антикорупційної політики держави (акт Інституту законодавства Верховної Ради України від 28 грудня 2018 р. № 22/609-1-15);

– *правозастосовній діяльності* – задля покращення діяльності НАЗК та інших спеціально уповноважених суб'єктів реалізації антикорупційної політики держави;

– *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право і процес», «Публічне адміністрування», «Порівняльне адміністративне право», «Адміністративна реформа в Україні», «Сучасні аспекти адміністративного права», «Публічна служба», «Порівняльне адміністративне право», «Актуальні проблеми адміністративного права і процесу», розробки підручників, навчальних і навчально-практичних посібників, методичних рекомендацій (акт Національної академії внутрішніх справ від 12 липня 2019 р.);

– *науково-дослідній діяльності* – для подальшої розробки та вдосконалення змістового наповнення елементної структури адміністративно-правового статусу НАЗК (акт Національної академії внутрішніх справ від 11 липня 2019 р.).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження обговорювалися під час участі в роботі п'яти науково-практичних конференцій: «Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн» (м. Запоріжжя, 22–23 вересня 2017 р.), «Законодавство України у світлі

сучасних активних реформаційних процесів» (м. Київ, 12–13 жовтня 2018 р.), «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети» (м. Одеса, 18–19 січня 2019 р.), «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса, 10–11 серпня 2018 р.), «Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні» (м. Запоріжжя, 26–27 квітня 2019 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження, що сформульовані в дисертації, відображено в 13 наукових публікаціях, серед яких шість статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, дві статті – у зарубіжному науковому періодичному виданні (Словацька Республіка, Киргизька Республіка) Республіка), п'ять статей – у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (380 найменувань на 41 сторінках) та чотирьох додатків на 9 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 304 сторінок, з них загальний обсяг тексту – 242 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження; зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами; сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, а також використані методи; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено відомості щодо апробації результатів дисертаційного дослідження; визначено структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового статусу НАЗК» містить три підрозділи, у яких розкрито основоположні засади адміністративно-правового статусу НАЗК, його специфічні риси.

У *підрозділі 1.1 «Місце НАЗК в системі суб'єктів запобігання і протидії корупції та особливості його діяльності»* розкрито підґрунтя створення ефективної інституційної системи запобігання і протидії корупції як основи впровадження антикорупційної реформи, зокрема шляхом створення Національного агентства з питань запобігання корупції, Національного антикорупційного бюро України, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Вищого антикорупційного суду.

НАЗК є суб'єктом публічної адміністрації зі спеціальним статусом, який наділено сукупністю повноважень, спрямованих на реалізацію антикорупційної політики держави з метою виконання визначених антикорупційним законодавством положень.

На підставі аналізу місця НАЗК в системі суб'єктів публічної адміністрації у сфері запобігання та протидії корупції сформульовано визначення основних елементів категоріального базису, а саме «публічне управління», «публічна

адміністрація», «суб'єкт», «система», «корупція», «запобігання», «система антикорупційних суб'єктів».

У межах вивчення системи антикорупційних органів констатовано наявність низки спільних ознак у їх діяльності: 1) наявність спільної мети, яка вирізняє їх з-поміж інших органів публічної влади, спрямована на запобігання та протидію корупції; 2) наявність відповідного суб'єктного складу, який уповноважений на здійснення функцій щодо запобігання та протидії корупції як безпосередньо, так і опосередковано, разом з іншими повноваженнями; 3) наявність взаємозв'язків підпорядкованості за вертикальним, горизонтальним і координаційним спрямуванням у сфері протидії та запобігання корупції; 4) наявність взаємозв'язків підконтрольності в межах виконання покладених повноважень; 5) наявність взаємозв'язків відповідальності під час виконання повноважень.

Окреслено критерії класифікації антикорупційних суб'єктів, на підставі чого виокремлено в їх складі НАЗК як суб'єкта зі спеціальними антикорупційними повноваженнями.

Визначено специфічні риси НАЗК, які визначають особливості його адміністративної діяльності, а також місце в системі суб'єктів, діяльність яких спрямована на формування та реалізацію державної антикорупційної політики.

Підрозділ 1.2 «Правові основи та напрями діяльності НАЗК» присвячено вивченню правових засад і напрямів діяльності НАЗК, специфіки його адміністративно-правового статусу.

З огляду на розгалуженість правового регулювання діяльності уповноважених державних органів в антикорупційній сфері, інтенсивний нормотворчий процес, оновлення антикорупційного законодавства, особливого значення набувають питання систематизації нормативно-правових актів, які утворюють правові основи діяльності НАЗК.

Досліджено наукові точки зору щодо правових основ діяльності НАЗК шляхом аналізу таких категорій, як «правове регулювання», «система законодавства», «правове забезпечення». Сформульовано авторське визначення поняття «правові основи діяльності НАЗК».

На підставі аналізу положень чинного законодавства й теоретичних напрацювань стосовно класифікації нормативно-правових актів, що визначають правові основи діяльності НАЗК, здійснено узагальнення точок зору щодо способу їх систематизації, з огляду на що виокремлено та проаналізовано: 1) Конституцію України; 2) міжнародні нормативно-правові акти, зокрема такі, як Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р., Кримінальна конвенція РЄ про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 р., Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 р.; 3) закони України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р., «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р., «Про державну службу» від 10 грудня 2015 р.; 4) підзаконні нормативно-правові акти, з-поміж яких виокремлено нормативні акти спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Вдосконалено правову регламентацію функціонування НАЗК шляхом розробки та прийняття законодавчих актів і забезпечення узгодженості дій

органів публічної влади стосовно розробки та прийняття принципово нової Антикорупційної стратегії. Констатовано, що недоліком правового регулювання діяльності НАЗК є відсутність єдиного нормативно-правового акта, який би регламентував його функціонування. Дієва система нормативно-правових актів, які формують правові засади функціонування НАЗК, визначає пріоритети нашої держави в антикорупційній сфері та дає змогу окреслити основні напрями діяльності зазначеного суб'єкта.

У підрозділі 1.3 «Сутність і структура адміністративно-правового статусу НАЗК» розкрито специфіку адміністративно-правового статусу НАЗК як суб'єкта, що забезпечує формування та реалізацію антикорупційної політики держави.

У межах з'ясування сутності поняття «адміністративно-правовий статус НАЗК» наведено теоретичне узагальнення підходів науковців до визначення таких категорій, як «статус», «правовий статус», що є складовими досліджуваного терміна. Унаслідок проведеного аналізу сформульовано авторське визначення поняття та елементного складу категорії «адміністративно-правовий статус НАЗК».

Недоліком регламентації адміністративно-правового статусу НАЗК є наявність значних прогалин у законодавстві щодо правового регулювання діяльності цього агентства як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та відсутність законодавчо закріпленого вичерпного переліку обов'язків вказаного суб'єкта. У зв'язку з цим обґрунтовано потребу у внесенні відповідних змін до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року.

Ключовою характеристикою адміністративно-правового статусу НАЗК є наявність особливої компетенції (законодавчо закріпленого комплексу юридичних прав та обов'язків), що визначає його становище в певній системі правовідносин.

Розділ 2 «Характеристика елементів адміністративно-правового статусу НАЗК» складається з чотирьох підрозділів, у яких комплексно розкрито елементи адміністративно-правового статусу НАЗК.

У підрозділі 2.1 «Мета, завдання та принципи діяльності НАЗК» зіставлено та визначено правові категорії «мета», «цілі» й «завдання». Реалізація мети передбачає формування низки проміжних сходинок у вигляді певних цілей, які реалізуються завдяки сукупності задач, що зрештою зумовлює досягнення поставленої мети.

Цілі діяльності НАЗК – це окремі показники перспективної діяльності превентивної антикорупційної інституції в певний проміжок часу, на основі яких визначається система завдань, спрямованих на їх реалізацію в частині досягнення загальної мети.

Виокремлено дві групи завдань НАЗК: 1) загальні завдання, визначені в законодавстві про центральні органи виконавчої влади; 2) спеціальні завдання, визначені в антикорупційному законодавстві, які пропонується визначити на рівні закону.

До системи принципів діяльності НАЗК входять: 1) загальноправові, які визначають базові засади діяльності центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом і деталізують правовий статус антикорупційного суб'єкта; 2) спеціальні, що безпосередньо спрямовані на забезпечення діяльності НАЗК, які розподіляються на: а) моральні та професійно-етичні; б) керівні (професійні) принципи.

Запропоновано Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року доповнити статтями «Основні принципи діяльності НАЗК» та «Завдання НАЗК», а також внести зміни до ст. 4 в частині деталізації мети діяльності НАЗК.

У підрозділі 2.2 «Функції та повноваження НАЗК» досліджено функції та повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції як складових елементів адміністративно-правового статусу останнього.

Сформульовано авторське бачення категорії «компетенція НАЗК». Визначальними складовими компетенції агентства є функції та повноваження, спрямовані на здійснення антикорупційної політики в Україні.

Функції НАЗК класифікуються на такі групи: 1) об'єктно-управлінські (розпорядча, превентивна, контрольно-наглядова, правоохоронна, правозастосовна); 2) комунікаційно-інформаційні (аналітично-прогностична, комунікаційна, інформаційна, облікова, правоосвітня); 3) організаційно-забезпечувальні (установча, регламентаційно-кадрова).

Повноваження НАЗК є сукупністю його прав та обов'язків. Стосовно другого елемента повноважень запропоновано Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року доповнити окремою статтею, яка б регулювала питання посадових обов'язків працівників антикорупційного органу.

Доведено необхідність внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року в частині доповнення його окремими статтями: «Функції Національного агентства», «Юрисдикція повноважень Національного агентства», «Виключна компетенція Національного агентства».

У підрозділі 2.3 «Форми та методи діяльності НАЗК» здійснено аналіз форм і методів діяльності НАЗК.

Розкрито такі специфічні риси форм діяльності НАЗК: є зовнішнім вираженням адміністративних процедур або здійснюваних уповноважених суб'єктом адміністративних дій; визначені адміністративно-правовими нормами; здійснюються в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності; їх зміст полягає в реалізації цілей і завдань щодо запобігання корупції; можуть слугувати підставою для юридичних наслідків.

Форми діяльності НАЗК запропоновано поділяти на правові (компетенційні) та організаційно-забезпечувальні. До правових (компетенційних) форм діяльності НАЗК належать: 1) установча форма; 2) нормотворча форма; 3) правозастосовна форма; 4) контрольно-моніторингова форма; 5) інтерпретаційна форма. Встановлено, що організаційно-забезпечувальні форми діяльності НАЗК реалізуються з метою матеріального й технічного забезпечення діяльності апарату центрального органу виконавчої

влади та мають обслуговуючий характер. До цієї групи належать: 1) матеріально-технічна форма; 2) інформаційна форма (аналітична, комунікаційна); 3) координаційна форма.

Методи діяльності НАЗК – це чітко окреслений фундаментальний інструментарій (способи, прийоми, засоби, технології), який зовні набуває форми здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності у сфері запобігання корупції та застосовується з метою отримання результатів адміністративного впливу.

Діяльності НАЗК притаманний як адміністративно-правовий метод, так й організаційні методи.

Особливостями адміністративно-правового методу діяльності НАЗК є: 1) адміністративно-правове регулювання передбачає односторонність владного виявлення спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері запобігання корупції – НАЗК щодо суб'єкта відповідальності за корупційні діяння; 2) специфічний об'єкт впливу – державний службовець або ж посадова особа; 3) провідними засобами його реалізації є заборони, зобов'язання, примус та юридична відповідальність; 4) між НАЗК та суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення відсутня організаційна підпорядкованість; 5) в умовах правової демократичної держави авторитарний метод впливу відповідного органу на об'єкти урівноважується суворим дотриманням принципу законності й можливістю багатоступеневого оскарження дій уповноваженого суб'єкта.

3-поміж організаційних методів діяльності НАЗК виокремлено: метод планування, метод координаційності, метод прийняття рішень, метод контролю за виконанням рішень.

У підрозділі 2.4 «Юридична відповідальність посадових осіб НАЗК» з'ясовано, що сутність юридичної ретроспективної відповідальності можна розглядати в широкому та вузькому значенні. У широкому значенні вона полягає в забезпеченні охоронної функції держави й можливості застосування нею заходів державного примусу; у вузькому – в обов'язку правопорушника зазнати негативних наслідків за вчинене ним правопорушення.

Основними характерними рисами цього інституту в діяльності НАЗК визнано такі: 1) юридична відповідальність є фіксованою складовою адміністративно-правового статусу посадової особи НАЗК та пов'язана безпосередньо зі здійсненням останньою службових функцій; 2) межі юридичної відповідальності посадової особи НАЗК визначаються відповідно до зобов'язань і повноважень, що закріплюються спеціальним антикорупційним законодавством; 3) обов'язковою підставою притягнення до юридичної відповідальності посадової особи НАЗК є порушення встановлених правових норм, що спричинило негативні суспільні наслідки; 4) санкційна основа юридичної відповідальності посадової особи НАЗК передбачена як загальним, так і спеціальним законодавством; 5) юридична відповідальність посадової особи НАЗК визначається компіляцією негативних різноаспектних заходів щодо особи правопорушника – суб'єкта управлінської діяльності – залежно від особливостей учиненого діяння (дисциплінарна, адміністративна тощо).

Ознаки дисциплінарної відповідальності поділяються на загальні та спеціальні. Зокрема, до спеціальних ознак належать: 1) особливий суб'єктний склад – посадові особи НАЗК; 2) обмежене коло уповноважених осіб, що наділені правом притягувати правопорушників до відповідальності – голова НАЗК (його заступник); 3) дуалізм нормативно-правової регламентації підстав і порядку притягнення до цього виду відповідальності.

Запропоновано доповнити Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року розділом «Дисциплінарна відповідальність посадових осіб НАЗК», у межах якого закріпити: 1) поняття дисциплінарного проступку, учиненого посадовою особою НАЗК; 2) підстави для притягнення посадових осіб НАЗК до дисциплінарної відповідальності; 3) суб'єкти, відповідальні за притягнення посадових осіб НАЗК до дисциплінарної відповідальності; 4) особливості процедури та строки притягнення посадових осіб НАЗК до дисциплінарної відповідальності; 5) види стягнень за вчинення дисциплінарного проступку посадовими особами НАЗК.

Характерними рисами адміністративної відповідальності посадових осіб НАЗК є: 1) публічно-правовий характер; 2) загальні підстави адміністративної відповідальності за межами службової діяльності; 3) відсутність відомчої вертикалі в правовідносинах правопорушника та суб'єкта встановлення адміністративної відповідальності; 4) адміністративний примус здійснюється шляхом накладення адміністративних стягнень; 5) стягнення реалізуються управлінськими суб'єктами в позасудовому порядку, а у встановленим законом випадках – у судовому порядку.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення адміністративного законодавства щодо запобігання корупції НАЗК» складається з двох підрозділів, у яких на основі міжнародного досвіду та досвіду деяких зарубіжних країн сформовані пропозиції щодо вдосконалення законодавства в аналізованій сфері.

У підрозділі 3.1 «Суб'єкти запобігання корупції зарубіжних країн та засади їх діяльності» з'ясовано особливості діяльності суб'єктів запобігання корупції в Канаді, США, Франції, Німеччині, Польщі, Сербії, Австрії, Великої Британії, Бельгії.

Кожна країна має свою антикорупційну модель, яка складається із: системи антикорупційних суб'єктів з різною відомчою підпорядкованістю; антикорупційного законодавства; міжвідомчих координаційних органів; видів юридичної відповідальності за корупційні проступки.

Вітчизняна інституційна система антикорупційних суб'єктів ґрунтується на правоохоронній моделі антикорупційних установ. Діяльність зазначених суб'єктів спрямована на запобігання, попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, підтримання державного обвинувачення в суді та здійснення правосуддя.

Окремі напрями діяльності НАЗК, попри проведену антикорупційну реформу та створену інституційну систему запобігання і протидії корупції, потребують відповідних змін та належного правового регулювання.

У підрозділі 3.2 «Напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності НАЗК щодо запобігання корупції» на підставі аналізу

положення моніторингових звітів, програм реалізації положень Антикорупційної стратегії, соціологічних досліджень з питань діяльності НАЗК виокремлено недоліки в його діяльності, які потребують першочергового усунення.

Згруповано напрями діяльності НАЗК, які потребують удосконалення:

- 1) діяльність з формування та реалізації державної антикорупційної політики (у межах цього напрямку запропоновано прийняти проект Закону України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020–2022 роки» та Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2020–2022 роки);
- 2) нормативно-правове забезпечення діяльності НАЗК (обґрунтовано доцільність прийняття спеціального інституційного Закону України «Про Національне агентство з питань запобігання корупції», що регламентував би організаційні та правові аспекти його діяльності);
- 3) координація превентивної діяльності НАЗК у напрямі створення Національної ради з протидії корупції як міжвідомчого органу з консультативними, координуючими та контролюючими функціями, до складу якого варто залучити спеціально уповноважених суб'єктів з питань протидії корупції, а також представників міжнародних і національних антикорупційних організацій, бізнесу та громадськості;
- 4) кадрове забезпечення діяльності НАЗК у напрямі врегулювання процедури конкурсного відбору та підвищення кваліфікації посадових осіб апарату НАЗК і його відокремлених структурних підрозділів.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що полягало в комплексному правовому аналізі адміністративно-правового статусу НАЗК та виокремленні на підставі цього відповідних теоретичних новел і практичних рекомендацій щодо вдосконалення низки положень нормативно-правових актів. Основні з них такі:

1. Систему антикорупційних суб'єктів визначено як упорядковану єдність судових, правоохоронних й інших суб'єктів публічної адміністрації, які взаємодіють між собою та безпосередньо або опосередковано беруть участь у формуванні й реалізації антикорупційної політики держави, спрямованої на запобігання та протидію корупції.

Завдяки аналізу міжнародних нормативно-правових актів й антикорупційного законодавства України виокремлено спеціальні ознаки НАЗК, які визначають його місце в системі суб'єктів запобігання та протидії корупції та специфіку діяльності. До спеціальних ознак належать:

- 1) особливість правового забезпечення адміністративної діяльності НАЗК;
- 2) спеціальний статус центрального органу виконавчої влади;
- 3) спеціальний порядок підконтрольності;
- 4) характерна форма підзвітності;
- 5) особливий порядок призначення та звільнення голови і членів НАЗК;
- 6) оперативна самостійність;
- 7) організаційна атрибутика;
- 8) особливість штатної оформленості;
- 9) превентивна характеристика діяльності;
- 10) міжвідомча

підпорядкованість; 10) гарантії діяльності та захисту від будь-якого незаконного впливу на прийняття управлінських рішень; 11) особливий порядок фінансового та матеріально-технічного забезпечення.

2. Правові основи діяльності НАЗК – це законодавчо закріплену систему норм права, що містяться в нормативно-правових актах різної юридичної сили та визначають правовий статус вказаного суб'єкта, його структуру, повноваження і компетенцію, особливості функціонування та основні напрями діяльності у сфері запобігання корупції.

Напрямами діяльності НАЗК є: діяльність із формування та реалізації державної антикорупційної політики; координація превентивної діяльності уповноважених суб'єктів в антикорупційній сфері; робота із законодавством та проектами нормативно-правових актів; діяльність НАЗК щодо запобігання політичній корупції; активне міжнародне співробітництво в антикорупційній сфері; превентивна діяльність щодо осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; взаємодія з громадськістю.

3. Адміністративно-правовий статус НАЗК охоплює різні аспекти його організації та діяльності, має досить складний зміст, що передбачає певну сукупність елементів, які визначають організаційні та функціональні засади діяльності вказаного суб'єкта запобігання корупції. Ключовою характеристикою адміністративно-правового статусу НАЗК є наявність особливої компетенції (законодавчо закріпленого комплексу юридичних прав та обов'язків), що визначає його місце в певній системі правовідносин.

Адміністративно-правовий статус НАЗК включає відповідні елементи, які можна умовно поділити на такі блоки: 1) функціональний блок – компетенція, повноваження НАЗК і відповідальність його посадових осіб; 2) організаційно-структурний блок – порядок утворення, реорганізації та ліквідації; точна назва центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом і його структура; мета, завдання, функції, принципи, форми і методи діяльності НАЗК.

4. Мета діяльності НАЗК спрямована на запобігання корупції та сприяння формуванню доброчесності й нульової терпимості до корупції в державі та суспільстві.

Виокремлено дві групи завдань НАЗК: 1) загальні (визначені в законодавстві про центральні органи виконавчої влади); 2) спеціальні (передбачені антикорупційним законодавством).

Систему принципів діяльності НАЗК запропоновано розподілити на: 1) загальноправові, які визначають базові засади діяльності центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом і деталізують правовий статус антикорупційного суб'єкта; 2) спеціальні, які безпосередньо спрямовані на забезпечення діяльності НАЗК: а) моральні, професійно-етичні; б) керівні (професійні) принципи.

5. Повноваженнями НАЗК визнано сукупність прав та обов'язків органу виконавчої влади, закріплених з метою забезпечення здійснення антикорупційних функцій і завдань у межах, визначених законом.

Запропоновано функції НАЗК класифікувати на такі групи: 1) об'єктно-управлінські; 2) комунікаційно-інформаційні; 3) організаційно-забезпечувальні. З метою чіткої регламентації положень, що стосуються компетенції НАЗК, запропоновано внести низку змін до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, зокрема щодо законодавчої регламентації функцій цього органу, його обов'язків та юрисдикції.

6. Формами діяльності НАЗК є зовнішнє вираження визначених адміністративно-правовими нормами адміністративних дій (процедур), що вчиняються в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності та зміст яких полягає в реалізації специфічних компетенційних цілей і завдань щодо запобігання корупції.

Діяльність НАЗК здійснюється в різноманітних формах, які доцільно класифікувати на: 1) правові, до яких належать установча, нормотворча, правозастосовна, контрольно-моніторингова та інтерпретаційна; 2) організаційно-забезпечувальні, що охоплюють матеріально-технічну, інформаційну та координаційну форми.

Методами діяльності НАЗК є чітко окреслений фундаментальний інструментарій (способи, прийоми, засоби, технології), який зовні набуває форми здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності у сфері запобігання корупції та застосовується з метою отримання результатів адміністративного впливу. Діяльності НАЗК притаманний як адміністративно-правовий метод, так й організаційні методи.

7. Визначено основні види юридичної відповідальності посадових осіб. Зазначено, що дисциплінарною відповідальністю посадових осіб НАЗК варто вважати вид юридичної відповідальності, що настає в разі вчинення посадовою особою НАЗК дисциплінарного проступку в межах трудової діяльності й полягає в застосуванні до винної особи заходів стягнення відповідно до чинного законодавства. З урахування зарубіжного досвіду та з метою врегулювання на законодавчому рівні дисциплінарної відповідальності посадових осіб НАЗК запропоновано доповнити Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року в частині врегулювання діяльності НАЗК розділом «Дисциплінарна відповідальність посадових осіб НАЗК».

8. Наведено основні тенденції та ключові риси створення і функціонування органів протидії корупції в зарубіжних країнах, які доцільно впровадити в національний антикорупційний механізм, з огляду на що слід: 1) змінити підвідомчість державного органу боротьби з корупцією в напрямі усунення зовнішнього впливу на керівництво НАЗК (досвід Великої Британії, Франції); 2) розширити особливі повноваження голови НАЗК у частині їх автономності (незалежності) від зовнішнього втручання вищих посадових осіб під час виконання поставлених перед ним завдань та одноособовості в прийнятті окремих рішень (досвід Франції); 3) залучати представників центральних органів виконавчої влади до розробки Антикорупційної стратегії в контексті комплексного узагальнення галузевих проблем запобігання корупції; 4) затвердити процедуру подачі звітності за визначеними Антикорупційною

стратегією напрямами роботи спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції (досвід Польщі); 5) забезпечити функціонування науково-консультативного центру з міжвідомчим підпорядкуванням у частині замовлення тематики методичних розробок та наукових досліджень від суб'єктів запобігання корупції в напрямі ефективної реалізації їх інформаційно-аналітичних функцій (досвід Німеччини); 6) делегувати повноваження, що стосуються превенції корупційних проступків, урядовим підрозділам та їхнім держслужбовцям (досвід Канади); 7) упровадити метод галузевої ідентифікації корупційних правопорушень (досвід Канади); 8) створити окремий координаційний орган, так звану Міжвідомчу робочу групу з питань протидії корупції (досвід Австрії).

9. На підставі дослідження теоретичних напрацювань і практики функціонування НАЗК виокремлено ключові напрями, які потребують першочергового вдосконалення в його діяльності: 1) діяльність із формування та реалізації державної антикорупційної політики; 2) нормативно-правове забезпечення; 3) координація превентивної діяльності НАЗК; 4) кадрове забезпечення.

Обґрунтовано необхідність внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року в частині його доповнення статтями «Виключна компетенція НАЗК», «Основні принципи діяльності НАЗК», «Завдання НАЗК»; «Повноваження НАЗК», «Обов'язки посадових осіб НАЗК»; «Юрисдикція повноважень НАЗК». Запропоновано також внести зміни й уточнення до окремих статей, які регулюють правові засади організації та діяльності НАЗК.

З метою комплексного врегулювання правових та організаційних засад функціонування НАЗК та усунення недоліків в антикорупційному законодавстві щодо ефективності його функціонування обґрунтовано потребу в прийнятті Закону України «Про Національне агентство з питань запобігання корупції».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Іванов О. В. Окремі напрями правового регулювання діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 6. Т. 4. С. 190–195.

2. Іванов О. В. Національне агентство з питань запобігання корупції в системі суб'єкт запобігання та протидії корупції. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4 (25). Т. 2. С. 74–78.

3. Іванов О. В. Діяльність суб'єктів публічної адміністрації у напрямі запобігання корупції в зарубіжних країнах. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 1. С. 274–279.

4. Іванов О. В. Напрями діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 1. Vol. 2. Р. 53–58. (Словацька Республіка).

5. Іванов О. В. Принципи діяльності національного агентства з питань запобігання корупції. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 5 (279). С. 142–146.

6. Іванов О. В. Правові (компетенційні) форми в системі форм діяльності НАЗК. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2019. Т. 30 (69). № 2. С. 12–17. (Серія «Юридичні науки»).

7. Іванов А. В. Нормативно-правове и институциональное направления совершенствования функционирования национального агентства по вопросам предупреждения коррупции. *Право и закон*. 2018. № 4. С. 122–125 (*Кыргызская Республика*).

8. Іванов О. В. Адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів запобігання корупції у зарубіжних країнах. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 3. С. 123–127.

9. Іванов О. В. Загальна характеристика правового регулювання діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 22–23 верес. 2017 р.). Запоріжжя : Істина, 2017. С. 50–55.

10. Іванов О. В. Ознаки та місце Національного агентства з питань запобігання корупції в системі суб'єктів запобігання корупції. *Законодавство України у світлі сучасних активних реформаційних процесів* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12–13 жовт. 2018 р.) Київ : Центр прав. наук. досліджень, 2018. С. 73–78.

11. Іванов О. В. Діяльність державних органів у напрямі запобігання корупції на прикладі Канади, США, Франції. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, Україна, 18–19 січ. 2019 р.). Одеса : Причорномор. фундація права, 2019. С. 65–69.

12. Іванов О. В. Діяльність суб'єктів запобігання корупції у зарубіжних країнах (досвід Франції). *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 10–11 серп. 2018 р.). Одеса : Причорномор. фундація права, 2018. С. 21–24.

13. Іванов О. В. Нормативний напрям удосконалення функціонування діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції. *Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 26–27 квіт. 2019 р.). Запоріжжя : Істина, 2019. С. 145–149.

АНОТАЦІЯ

Іванов О. В. Адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2019.

У дисертації на основі комплексного аналізу теоретико-правових засад, елементної структури адміністративного статусу НАЗК розроблено нові підходи до розв'язання теоретико-прикладних проблем, пов'язаних з предметом дослідження, а також визначено шляхи вдосконалення адміністративного законодавства щодо запобігання корупції в діяльності спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції.

Окреслено напрями діяльності агентства та виокремлено дві групи його завдань: 1) загальні; 2) спеціальні. Запропоновано систему принципів діяльності НАЗК розподілити на загальноправові та спеціальні. Удосконалено основні поняття та категорії адміністративно-правового статусу агентства: «правові основи діяльності НАЗК», «мета діяльності НАЗК», «цілі діяльності НАЗК», «повноваження НАЗК», «функції НАЗК», «права НАЗК», «обов'язки НАЗК», «юридична відповідальність НАЗК».

Запропоновано функції НАЗК класифікувати на такі групи: об'єктно-управлінські; комунікаційно-інформаційні; організаційно-забезпечувальні. Форми діяльності НАЗК запропоновано поділяти на правові (компетенційні) та організаційно-забезпечувальні. На підставі вивчення досвіду функціонування органів протидії корупції в зарубіжних країнах, запропоновано окремі напрями його імплементації в національний антикорупційний механізм.

На підставі дослідження теоретичних напрацювань і практики функціонування НАЗК виокремлено ключові напрями, які потребують першочергового вдосконалення в його діяльності.

Ключові слова: корупція, протидія, запобігання, профілактика, антикорупційне законодавства, антикорупційні суб'єкти, публічна адміністрація, агентство, бюро.

АННОТАЦИЯ

Иванов А. В. Административно-правовой статус Национального агентства по вопросам предотвращения коррупции. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2019.

В диссертации на основе комплексного анализа теоретико-правовых основ, элементной структуры административного статуса Национального агентства по вопросам предотвращения коррупции, разработаны новые подходы к решению теоретико-прикладных проблем, связанных с предметом исследования, а также определены пути совершенствования административного законодательства по предотвращению коррупции в деятельности специально уполномоченного субъекта в сфере противодействия коррупции.

Выделены направления деятельности НАПК. Сформированы две группы задач агентства: 1) общие; 2) специальные. Систему принципов деятельности агентства предложено разделить на: общеправовые и специальные. Усовершенствованы основные понятия и категории административно-правового статуса агентства: «правовые основы деятельности НАПК», «цель деятельности НАПК», «цели

деятельности НАПК», «полномочия НАПК», «функции НАПК», «права НАПК», «обязанности НАПК», «юридическая ответственность НАПК».

Предложено функции НАПК классифицировать на следующие группы: объектно-управленческие; коммуникационно-информационные; организационно-обеспечительные. Формы деятельности НАЗК предложено разделять на правовые (компетенционные) и организационно-обеспечительные. Учитывая опыт функционирования органов противодействия коррупции в зарубежных странах, предложено отдельные направления его имплементации в национальный антикоррупционный механизм.

На основании исследования теоретических наработок и практики функционирования НАПК, выделены ключевые направления, которые требуют первоочередного усовершенствования в его деятельности.

Ключевые слова: коррупция, противодействие, предупреждение, профилактика, антикоррупционное законодательство, антикоррупционные субъекты, публичная администрация, агентство, бюро.

SUMMARY

Ivanov O. V. Administrative and legal status of the National Agency on Corruption Prevention. – *Qualification scientific work on the rights of the manuscript.*

Thesis for obtaining a scientific degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; information law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2019.

On the basis of the complex analysis of theoretical and legal principles, elemental structure of the administrative status of the National Agency on Corruption Prevention, new approaches to solving theoretical and applied problems related to the subject of the research have been developed in the thesis, as well as the ways of improving administrative legislation on corruption prevention in the activities of the specially authorized entity in the area of combating corruption.

It has been determined that the National Agency on Corruption Prevention is the subject of public administration with a special status, which is endowed with a set of managerial and non-managerial powers, which are exercised in the process of public administration in the area of preventing and combating corruption in order to fulfill certain anti-corruption provisions, determined by anti-corruption legislation.

It has been stated that the system of anti-corruption entities should be understood as an orderly unity of interacting judicial, law enforcement and other public administration entities, which directly or indirectly participate in formulation and implementation of anti-corruption policies of the State aimed at preventing and combating signs of corruption. The criteria for classifying anti-corruption entities have been identified, which made it possible to allocate the National Agency on Corruption Prevention into their system.

The areas of activity of the National Agency on Corruption Prevention have been identified: 1. activities on formation and implementation of the State anti-corruption policy; 2. preventive activity of authorized entities in the anti-corruption sphere; 3. work with the legislation and draft laws; 4. activities of the National

Agency on Corruption Prevention on prevention political corruption; 5. active international cooperation in the area of combating corruption; 6. preventive actions against persons authorized to perform the functions of the State or local self-government; 7. interaction with the public.

Two groups of the tasks of the National Agency on Corruption Prevention have been formulated: 1) general legal tasks, which are determined in the legislation on central executive bodies; 2) special tasks, which are defined in the anti-corruption legislation.

It has been proposed to divide the system of the principles of the National Agency on Corruption Prevention activity into: 1) the general legal principles, which define the basic principles of activity of the central executive bodies with special status and detail the legal status of the anti-corruption entity; 2) the special ones, which are directly aimed at ensuring the activities of the National Agency on Corruption Prevention.

The competence of the National Agency on Corruption Prevention has been defined as a complex of functions of the State in the sphere of formation and implementation of anti-corruption policy in Ukraine, prevention and detection of corruption, counteraction to political corruption, resolving of conflict of interests issues, control and verification of declarations of the officials of authorized State authorities and its competence, specified in its rights and obligations, which determine the limits of use of anti-corruption means to perform the functions assigned to it by the law.

The basic concepts and categories of the administrative and legal status of the National Agency on Corruption Prevention have been improved: «legal bases of the National Agency on Corruption Prevention activity», «purpose of the National Agency on Corruption Prevention activity», «powers of the National Agency on Corruption Prevention», «functions of the National Agency on Corruption Prevention», «rights of the National Agency on Corruption Prevention», «Responsibilities of the National Agency on Corruption Prevention», «legal responsibility of the National Agency on Corruption Prevention».

It has been proposed to classify the functions of the National Agency on Corruption Prevention into the following groups: 1) object and management (administrative, preventive, monitoring and supervisory, law enforcement); 2) communication and information (analytical and forecasting, communication, informational, accounting and legal education); 3) organizational and security (founding and regulatory and personnel functions).

Taking into account the experience of functioning of anti-corruption bodies in foreign countries, some directions of its implementation in the national anti-corruption mechanism have been proposed. On the basis of the research of theoretical achievements and practice of functioning of the National Agency on Corruption Prevention, the key directions which need to be dealt with as the matter of priority have been defined.

Key words: corruption, counteraction, prevention, anti-corruption legislation, anti-corruption entities, public administration, agency, bureau.